



Briselē, 31.3.2016.
COM(2016) 169 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par maisījumiem maziem bērniem

{SWD(2016) 99 final}

SATURS

| | | |
|-----|---|----|
| 1. | IEVADS | 3 |
| 2. | MAISĪJUMU MAZIEM BĒRNIEM TIRGUS ES | 3 |
| 2.1 | Produktu pieejamība un sastāvs | 3 |
| 2.2 | Tirgus lielums un vērtība, cenas un tirgus struktūra | 4 |
| 2.3 | Maisījumu maziem bērniem tirdzniecība | 5 |
| 3. | PATĒRĒTĀJU UZTVERE UN UZVEDĪBA..... | 5 |
| 4. | JURIDISKĀ SISTĒMA, KO PIEMĒRO MAISĪJUMIEM MAZIEM BĒRNIEM | 6 |
| 5. | <i>EFSA</i> ZINĀTNISKIE IETEIKUMI PAR MAISĪJUMIEM MAZIEM BĒRNIEM | 8 |
| 6. | AR MAISĪJUMIEM MAZIEM BĒRNIEM SAISTĪTO PROBLĒMU KOPSAVILKUMS..... | 8 |
| 7. | DALĪBVALSTU UN IEINTERESĒTO PERSONU NOSTĀJU KOPSAVILKUMS..... | 10 |
| 8. | SECINĀJUMI | 10 |

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par maisījumiem maziem bērniem

1. IEVADS

Šis ziņojums izpilda pienākumu, kas Komisijai noteikts ar 12. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 609/2013 par zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētu pārtiku, īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu pārtiku un par pilnīgiem uztura aizstājējiem svara kontrolei ("Regula par īpašām grupām paredzētu pārtiku" jeb "FSG regula")¹.

12. pants paredz, ka Komisija pēc apspriešanās ar Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi (*EFSA*) iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par to, vai attiecībā uz dzērieniem, kas gatavoti uz piena bāzes, un līdzīgiem produktiem, kuri paredzēti maziem bērniem, ir vajadzīgi īpaši noteikumi.

Šā ziņojuma pamatā ir divi *EFSA* zinātniskie atzinumi², pēc *EFSA* pasūtījuma veikts tirgus pētījums³ un plaša apspriešanās ar valstu kompetentajām iestādēm un ieinteresētajām personām. Tam pievienots dienestu darba dokuments (*SWD*), kurā iekļauta sīkāka informācija par secinājumiem.

2. MAISIJUMU MAZIEM BĒRNIEM⁴ TIRGUS ES

2.1 Produktu pieejamība un sastāvs

Maisījumi maziem bērniem ES tiesību aktos nav definēti. Tos var aprakstīt kā īpaši apstrādātus/ sintezētus dzērienus, kas gatavoti uz olbaltumvielu bāzes un paredzēti mazu bērnu uztura prasību apmierināšanai vecumā no viena līdz trim gadiem⁵. Kaut arī ražotāju skaits nav liels, ES tirgū ir pieejami simtiem maisījumu maziem bērniem. Šo produktu skaits dalībvalstīs var būtiski atšķirties.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 12. jūnija Regula (ES) Nr. 609/2013 par zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētu pārtiku, īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu pārtiku un par pilnīgiem uztura aizstājējiem svara kontrolei, un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 92/52/EEK, Komisijas Direktīvas 96/8/EK, 1999/21/EK, 2006/125/EK un 2006/141/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/39/EK un Komisijas Regulas (EK) Nr. 41/2009 un (EK) Nr. 953/2009 (OV L 181, 29.6.2013., 35. lpp.).

² *EFSA* darba grupa par diētiskiem produktiem, uzturu un alerģijām, 2013, *Zinātniskais atzinums par uztura prasībām un uztura devām zīdaiņiem un maziem bērniem Eiropas Savienībā*, *EFSA Journal* 2013; 11(10):3408; *EFSA* darba grupa par diētiskiem produktiem, uzturu un alerģijām, 2014, *Zinātniskais atzinums par maisījumu zīdaiņiem un papildu ēdināšanas maisījumu zīdaiņiem būtisko sastāvu*, *EFSA Journal* 2014; 12(7):3760.

³ *AINIA, Centro Tecnológico*, 2013, *Ziņojums par "datu vākšanu attiecībā uz pašlaik ES dalībvalstīs tirdzniecībā laistu dažāda veida dzērienu, kas gatavoti uz piena bāzes, un līdzīgu produktu, kuri paredzēti maziem bērniem, pieejamību un uzturvērtības sastāvu, kad tie apzīmēti ar nosaukumu "piens bērniem" vai "piens maziem bērniem" vai lietojot līdzīgu terminoloģiju"*, *EFSA* paskaidrojošā publikācija, 2013:EN-505.

⁴ Nosaukums "*maisījumi maziem bērniem*" turpmāk tiks lietots, lai apzīmētu ziņojumā apskatītos produktus (tāpat kā *EFSA* atsaucās uz šiem produktiem attiecīgajos zinātniskajos atzinumos).

⁵ Šajā ziņojumā jēdziens "*maisījumi maziem bērniem*" neietver "*bagātinātos pienus*", proti, pienus, kas bagātināti ar dažādām uzturvielām (piemēram, vitamīniem vai minerālvielām) un ko tirgo plašai sabiedrībai vai atsevišķām sabiedrības grupām (piemēram, bērniem kopumā), nevis tikai maziem bērniem vecumā no viena līdz trim gadiem.

Maisījumu maziem bērniem enerģētiskais saturs un sastāvs ir dažāds⁶. Visbiežāk govys pienu izmanto kā olbaltumvielu avotu⁷, bet šo produktu olbaltumvielu saturs parasti ir zemāks nekā govys pienā, un lielākoties tas iekļaujas intervālā, ko tiesību akti nosaka maisījumiem zīdaiņiem un papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem⁸. Maisījumus maziem bērniem bagātina ar vairākiem mikroelementiem (piemēram, dzelzi un vitamīnu D), polinepiesātinātām taukskābēm (piemēram, alfa-linolēnskābi (ALA)) un citām vielām (piemēram, taurīnu), kas parasti ietilpst maisījumos zīdaiņiem un papildu ēdināšanas maisījumos zīdaiņiem, bet bieži vien neietilpst (vai ietilpst mazākos apjomos) govys pienā. Maisījumi maziem bērniem var saturēt dažādus cukurus (piemēram, laktozi, saharozi, glikozi un maltozi), dažkārt medu un atsevišķos gadījumos – aromatizētājus (piemēram, vaniļu).

2.2 Tirdzniecības lielums un vērtība, cenas un tirdzniecības struktūra

Laikā no 2008. līdz 2012. gadam maisījumu maziem bērniem tirdzniecības palielinājās gandrīz visās apskatītajās valstīs. Mazumtirdzniecības tirdzniecības lielumu 2012. gadā var lēst vairāk nekā 42 000 tonnu apmērā, un mazumtirdzniecības tirdzniecības vērtību – vairāk nekā EUR 500 miljonu apmērā⁹.

Maisījumu maziem bērniem cena dalībvalstīs atšķiras atkarībā no vairākiem parametriem, piemēram, izplatītāju darbības un nodokļiem. To cena ir līdzīga maisījumu zīdaiņiem vai papildu ēdināšanas maisījumu zīdaiņiem cenai (vai nedaudz zemāka par to), bet augstāka par govys piena vai bagātinātā piena cenu¹⁰. Maisījumus maziem bērniem izplata pa dažādiem kanāliem (mazumtirgotāji, specializētie veikali, tīmekļa vietnes un aptiekas), un cenas aptiekās parasti ir nedaudz augstākas nekā lielveikalos.

Maisījumu maziem bērniem tirgu savā starpā daļa neliels ražotāju skaits. Produkti tiek ražoti dažās dalībvalstīs un Šveicē, un tos tirgo pārējā ES teritorijā un trešās valstīs. ES ražotājiem pieder līderpozīcijas pasaules mērogā¹¹.

⁶ AINIA (2013); EFSA (2013).

⁷ Olbaltumvielas no kazas piena un sojas izmanto nelielā skaitā tirgū pieejamo produktu.

⁸ "Maisījums zīdaiņiem" ir "pārtika, kas paredzēta lietošanai zīdaiņiem [t. i., bērniem līdz 12 mēnešu vecumam] pirmajos dzīves mēnešos un kas apmierina šādu zīdaiņu uztura vajadzības līdz atbilstošas papildu ēdināšanas uzsākšanai" (FSG regulas 2. panta 2. punkta c) apakšpunkts). "Papildu ēdināšanas maisījums zīdaiņiem" ir "pārtika, kas paredzēta lietošanai zīdaiņiem [t. i., bērniem līdz 12 mēnešu vecumam], uzsākot atbilstošu papildu ēdināšanu, un kas ir galvenais šķidrums šādu zīdaiņu pakāpeniski dažādotā uzturā" (FSG regulas 2. panta 2. punkta d) apakšpunkts). Maisījumus zīdaiņiem un papildu ēdināšanas maisījumus zīdaiņiem patlaban regulē Komisijas 2006. gada 22. decembra Direktīva 2006/141/EK par mākslīgajiem maisījumiem zīdaiņiem un mākslīgajiem papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem, un ar ko groza Direktīvu 1999/21/EK (OV L 401, 30.12.2006., 1. lpp.), kurā arī ir iekļautas ļoti līdzīgas šo produktu definīcijas. FSG regula nosaka Komisijai pieņemt noteikumus par maisījumiem zīdaiņiem un papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem, pieņemot deleģētos aktus un ņemot vērā spēkā esošās prasības, kas izklāstītas Direktīvā 2006/141/EK (FSG regulas 11. panta 1. punkts un 27. apsvērumi). Jaunā Komisijas 2015. gada 25. septembra Deleģētā regula (ES) 2016/127, ar ko attiecībā uz īpašām sastāva un informācijas prasībām, kuras piemēro maisījumiem zīdaiņiem un papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem, un attiecībā uz informācijas prasībām saistībā ar zīdaiņu un mazu bērnu ēdināšanu papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 609/2013 (OV L 25, 2.2.2016., 1. lpp.) atceļ un aizstās Direktīvu 2006/141/EK no 2020. gada 22. februāra.

⁹ AINIA (2013), 12.–34. lpp. Dati no 11 ES dalībvalstīm, kas pārstāv aptuveni 74 % kopējā ES-28 valstu iedzīvotāju skaita, pieskaitot arī Šveici.

¹⁰ Dati, kurus apspriešanas posmā (2014. gadā) iesniedza dalībvalstis un ieinteresētās personas.

¹¹ Aptuveni divas trešdaļas Francijā saražotā maisījumu maziem bērniem apjoma tiek ražotas eksportam (no tā viena trešdaļa tiek eksportēta uz citām ES dalībvalstīm, bet divas trešdaļas – uz trešām valstīm),

2.3 Maisījumu maziem bērniem tirdzniecība¹²

Nosaukums, ar ko visbiežāk apzīmē tirdzniecībā ES laistos maisījumus maziem bērniem, ir "*piens bērniem*". Citi izmantotie nosaukumi ir, piemēram, "*piens maziem bērniem*" vai "*uz piena bāzes gatavots dzēriens maziem bērniem*"¹³.

Maisījumus maziem bērniem tirgo kā produktus, kas īpaši izgatavoti, lai apmierinātu mazu bērnu uztura vajadzības. Izmanto vispārējus apgalvojumus par šo produktu nozīmi/piemērotību, lai sekmētu mazu bērnu veselīgu pieaugšanu, un šos produktus bieži prezentē kā tādus, kam ir būtiska nozīme mazu bērnu uztura prasību apmierināšanā, norādot, ka citādi ir grūti apmierināt šīs prasības normāla uztura ceļā. Kā mārketinga argumentu bieži izmanto to uzturvērtības pārākumu pār govju pienu (piemēram, "*satur 40 reizes vairāk dzelzs nekā govju piens*").

Tādēļ izmanto dažādus apgalvojumus par uzturu, lai raksturotu produktam pievienotās sastāvdaļas, kuras uzskata par maziem bērniem labvēlīgām (piemēram, "*satur vitamīnu D*" vai "*pievienota omega-3*"), vai uzturvielas, ko produkts satur samazinātā daudzumā, lai uzlabotu piemērotību maziem bērniem (piemēram, "*samazināts olbaltumvielu saturs*"). Izmanto arī atļautas veselīguma norādes par konkrētām sastāvdaļām un atsaucies uz bērna attīstību un veselību, un uzsvars tiek likts uz tām uzturvielām, ko uzskata par maziem bērniem būtiskām (piemēram, "*dzelzs veicina normālu bērna kognitīvo attīstību*").

Maisījumus maziem bērniem tirgo maziem bērniem 1–3 gadu vecumā vai noteiktos gadījumos – šaurākām grupām (1–2 un 2–3 gadu vecumā). Atšķirību no maisījumiem zīdaiņiem un papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem nodrošina ar produkta apzīmējumu (piemēram, "*piens maziem bērniem*"), norādot marķējumā vecuma intervālu (piemēram, "+1") vai attiecīgos numurus (1 – maisījumam zīdaiņiem, 2 – papildu ēdināšanas maisījumam zīdaiņiem, 3 un 4 – maisījumam maziem bērniem) un/vai izmantojot dažādas krāsas/dizainu marķējumā.

3. PATĒRĒTĀJU UZTVERE UN UZVEDĪBA

Mazu bērnu barošanas prakse būtiski atšķiras visā ES, ņemot vērā sociāli ekonomiskās un kultūras atšķirības, dažādos ieteikumus, ko sniedz veselības aprūpes speciālisti un valsts iestādes, kā arī produkta pieejamību.

Kopumā var teikt¹⁴, ka dalībvalstīs pēc viena gada vecuma sasniegšanas būtiski samazinās barošana ar krūti – gan barošanas biežuma, gan devas lieluma ziņā. Mazu bērnu uzturā maisījumi konkurē ar govju pienu, un katrā dalībvalstī ir citādas preferences. Parasti maisījumus maziem bērniem visvairāk patērē vecumā no 12 līdz 18 mēnešiem, un pēc tam patēriņš samazinās. Vienlaikus var konstatēt arī atbilstošu govju piena patēriņa pieaugumu.

Vecāku un aprūpētāju lēmumus par maisījumiem maziem bērniem ietekmē dažādi informācijas avoti, tostarp ne tikai produktu marķējums un reklāma, bet arī ieteikumi no veselības aprūpes speciālistiem un atsauksmes no pieredzējušiem ģimenes locekļiem un draugiem. Izplatītākie argumenti, ko attiecībā uz maisījumu maziem

un Francija eksportē trīsreiz vairāk nekā importē, *Secteur Français des Aliments de l'Enfance (SFAE)*, 2014, *Atbilde uz anketu par maisījumiem maziem bērniem*.

¹² Dati, kurus apspriešanas posmā (2014. gadā) iesniedza dalībvalstis un ieinteresētās personas.

¹³ Produktiem uz sojas bāzes parasti izmanto nosaukumu "*dzēriens bērniem*".

¹⁴ Dati, kurus apspriešanas posmā (2014. gadā) iesniedza dalībvalstis un ieinteresētās personas. *SWD* sīkāk analizē praksi Apvienotajā Karalistē, Vācijā un Francijā.

bērniem lietošanu min vecāki un aprūpētāji, ir piemērotība mazu bērnu uztura vajadzībām un pārākums pār govs pienu.

Dažās dalībvalstīs valsts iestādes/veselības aprūpes speciālisti maisījumu maziem bērniem lietošanu iesaka praktisku iemeslu dēļ (t. i., tādēļ, ka ir grūti nodrošināt pietiekamas visu uzturvielu devas, izmantojot daudzveidīgu uzturu). Citās dalībvalstīs veselības aprūpes speciālisti un valsts iestādes labprātāk iesaka lietot govs pienu, lai uzturs būtu līdzsvarots (dažkārt kopā ar piebarošanu).

4. JURIDISKĀ SISTĒMA, KO PIEMĒRO MAISĪJUMIEM MAZIEM BĒRNIEM

Līdz 2016. gada 19. jūlijam Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/39/EK¹⁵ (kas lielākoties atkārtoti 1989. gadā pieņemtās normas) paredz noteikumus par pārtikas produktiem īpašām uztura vajadzībām (tā dēvēto "diētisko pārtiku"). Šī direktīva definē diētisko pārtiku šādi: *"pārtikas produkti, kas sakarā ar to īpašo sastāvu vai ražošanas procesu ir skaidri nošķirami no normāla patēriņa pārtikas produktiem, ir piemēroti tiem paredzētajiem uztura nolūkiem un kurus pārdod, norādot šādu piemērotību"* (minētās direktīvas 1. panta 2. punkts). Direktīvā nav iekļauts noslēgts saraksts ar produktu kategorijām, kas uzskatāmas par diētisku pārtiku, un pašlaik 17 dalībvalstis un Norvēģija klasificē maisījumus maziem bērniem kā diētisku pārtiku¹⁶, pamatojoties uz iepriekš sniegto definīciju. Līdz ar to šiem produktiem jāatbilst Direktīvas 2009/39/EK noteikumiem, jo īpaši tās pamatnoteikumam, saskaņā ar kuru minēto produktu sastāvam un īpašībām jābūt tādām, *"lai produktus varētu izmantot paredzētajā īpašajā diētā"* (minētās direktīvas 3. panta 1. punkts). Produktiem arī jāatbilst obligātajām marķēšanas prasībām, piemēram, norādot piemērotību nolūkam, kādam tie ir paredzēti (minētās direktīvas 9. pants), un tie jāpaziņo kompetentajām iestādēm dalībvalstīs, kur tie laisti tirgū (minētās direktīvas 11. pants). Desmit dalībvalstis neklasificē maisījumus maziem bērniem kā diētisku pārtiku¹⁷.

Komisija 2011. gadā pieņēma tiesību akta priekšlikumu, lai vienkāršotu juridisko sistēmu, ko piemēro diētiskai pārtikai¹⁸. Šā priekšlikuma mērķis bija atcelt novecojušo jēdzienu "diētiskā pārtika", atcelt Direktīvu 2009/39/EK un aizstāt to ar jaunu sistēmu, kas aptver pārtikas produktus noteiktām mazaizsargātām iedzīvotāju grupām, kurām bija nepieciešami īpaši noteikumi.

Eiropas Parlaments un Padome pieņēma šo priekšlikumu grozītā veidā (*FSG* regula), paturot maisījumus maziem bērniem ārpus regulas jomas, bet nosakot Komisijai veikt papildu analīzi ziņojumā, vai šiem produktiem ir nepieciešami īpaši noteikumi.

FSG regulu sāks piemērot 2016. gada 20. jūlijā. Minētajā datumā Direktīva 2009/39/EK tiks atcelta un maisījumi maziem bērniem, kas pašlaik tiek tirgoti kā "diētiska pārtika", tiks klasificēti kā parasti pārtikas produkti, kas bagātināti ar noteiktām uzturvielām un paredzēti īpašai iedzīvotāju grupai (t. i., maziem bērniem), kā tas jau notiek desmit dalībvalstīs, kas neklasificē maisījumus maziem bērniem kā diētisku pārtiku.

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 6. maija Direktīva 2009/39/EK par īpašas diētas pārtikas produktiem (OV L 124, 20.5.2009., 21. lpp.).

¹⁶ Dalībvalstu (2014. gadā) iesniegtie dati.

¹⁷ Dalībvalstu (2014. gadā) iesniegtie dati. Maisījumi maziem bērniem netiek tirgoti Dānijā.

¹⁸ Eiropas Komisija, 2011, *Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētu pārtiku un īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu diētisko pārtiku*, COM (2011) 353.

Saskaņā ar jauno juridisko sistēmu maisījumi maziem bērniem ietilpst Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1925/2006¹⁹ jomā, un tiem jāatbilst šīs regulas noteikumiem (piemēram, attiecībā uz vitamīnu un minerālvielu pievienošanu, marķējumu, noformējumu un reklāmu). Regulas 15. pants ļauj dalībvalstīm paredzēt paziņošanas pienākumus ražotājiem, lai varētu uzraudzīt tirgu.

Maisījumiem maziem bērniem jāatbilst arī citām attiecīgām ES tiesību normām, ko piemēro visiem pārtikas produktiem. Piemēram, maisījumiem maziem bērniem jābūt nekaitīgiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 178/2002 prasībām²⁰. Pārtikas piedevām, pesticīdu atliekām un jaunām vielām maisījumos maziem bērniem attiecīgi jāatbilst noteikumiem, kas paredzēti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 1333/2008²¹, Regulā (EK) Nr. 396/2005²² un Regulā (EK) Nr. 258/97²³. Par maisījumiem maziem bērniem jāiesniedz pārtikas informācija, tostarp uzturvielu deklarācija saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1169/2011²⁴ noteikumiem, un uz tiem var būt tikai tās īpašās uzturvērtības un veselīguma norādes, kas atļautas ES līmenī saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1924/2006²⁵. Minēto norāžu lietojumam jāatbilst īpašiem lietošanas nosacījumiem, kā arī vispārīgajiem Regulas (EK) Nr. 1924/2006 principiem un prasībām. Jo īpaši minētās regulas 3. pants aizliedz lietot maldinošas norādes, kā arī norādes, kas liek apšaubīt citu pārtikas produktu nekaitīgumu un/vai uzturvērtības pietiekamību. Regulas 4. panta 1. punkts paredz: *"uzturvielu aprakstus (...), kuri jāievēro attiecībā uz pārtikas produktiem vai atsevišķām pārtikas produktu kategorijām, lai uz tām būtu uzturvērtības vai veselīguma norādes (...)"*²⁶. Regulas 10. panta 3. punkts paredz, ka atsauces uz pārtikas produkta vispārēju labvēlīgu ietekmi uz labu vispārējo veselību var izdarīt tikai kopā ar īpašu veselīguma norādi.

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 20. decembra Regula (EK) Nr. 1925/2006 par vitamīnu un minerālvielu, un dažu citu vielu pievienošanu pārtikai (OV L 404, 30.12.2006., 26. lpp.).

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 28. janvāra Regula (EK) Nr. 178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (OV L 31, 1.2.2002., 1. lpp.).

²¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Regula (EK) Nr. 1333/2008 par pārtikas piedevām (OV L 354, 31.12.2008., 16. lpp.).

²² Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 23. februāra Regula (EK) Nr. 396/2005, ar ko paredz maksimāli pieļaujamos pesticīdu atlieku līmeņus augu un dzīvnieku izcelsmes pārtikā un barībā un ar ko groza Padomes Direktīvu 91/414/EEK (OV L 70, 16.3.2005., 1. lpp.).

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 27. janvāra Regula (EEK) Nr. 258/97, kas attiecas uz jauniem pārtikas produktiem un jaunām pārtikas produktu sastāvdaļām (OV L 43, 14.2.1997., 1. lpp.). Regula (EK) Nr. 258/97 2018. gada 1. janvārī tiks atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 25. novembra Regulu (ES) 2015/2283 par jauniem pārtikas produktiem un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1169/2011 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 258/97 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 1852/2001 (OV L 327, 11.12.2015., 1. lpp.).

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Regula (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem un par grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Regulās (EK) Nr. 1924/2006 un (EK) Nr. 1925/2006, un par Komisijas Direktīvas 87/250/EEK, Padomes Direktīvas 90/496/EEK, Komisijas Direktīvas 1999/10/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/13/EK, Komisijas Direktīvu 2002/67/EK un 2008/5/EK un Komisijas Regulas (EK) Nr. 608/2004 atcelšanu (OV L 304, 22.11.2011., 18. lpp). Regulas (ES) Nr. 1169/2011 noteikumus par uzturvērtības norādi pilnībā piemēros no 2016. gada 13. decembra.

²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 20. decembra Regula (EK) Nr. 1924/2006 par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem (OV L 404, 30.12.2006., 9. lpp).

²⁶ Uzturvērtības apraksti, kas Komisijai jāizstrādā, vēl nav sagatavoti, tādēļ šis nosacījums pašlaik nav piemērojams.

Valsts noteikumi par maisījumiem maziem bērniem ir pieņemti tikai Francijā, un tie ir saistīti ar tiesību aktiem par diētisko pārtiku²⁷.

5. EFSA ZINĀTNISKIE IETEIKUMI PAR MAISIJUMIEM MAZIEM BĒRNIEM

Gatavojot šo ziņojumu, Eiropas Komisija lūdza EFSA sniegt zinātniskus ieteikumus. EFSA 2013. gada 9. oktobra atzinumā²⁸ secināja, ka maisījumi maziem bērniem ir viens no līdzekļiem, kā palielināt n-3 polinepiesātinātu taukskābju, dzelzs un vitamīna D devas, ko uzņem zīdaiņi un mazi bērni (EFSA tos atzina par uzturvielām, kas, lietojot kopā ar jodu, var nebūt piemērotas dažiem zīdaiņiem un maziem bērniem ES).

Tomēr, kā uzskatīja EFSA, arī citi līdzekļi, piemēram, bagātināts govs piens, bagātināti graudaugi un pārtikas produkti uz graudaugu bāzes, piedevas vai gaļas un zivju agrīna iekļaušana papildu ēdināšanā un turpmāka regulāra to lietošana, ir efektīvas alternatīvas, kā palielināt šo uzturvielu uzņemamās devas. Tādējādi EFSA secināja, ka maisījumiem maziem bērniem nav nekādas unikālas nozīmes, tādēļ tie nav uzskatāmi par neaizstājamiem mazu bērnu uztura prasību apmierināšanai, salīdzinot ar citiem pārtikas produktiem, kurus var izmantot viņu parastajā uzturā.

Turklāt EFSA 2014. gada 26. jūnija atzinumā²⁹ norādīja, ka maisījumu, kas lietots pirmajā dzīves gadā, mazie bērni var lietot arī turpmāk, tādēļ nav nepieciešams ieteikt īpašus sastāva kritērijus maisījumiem maziem bērniem.

6. AR MAISIJUMIEM MAZIEM BĒRNIEM SAISTĪTO PROBLĒMU KOPSAVILKUMS

Kā minēts iepriekšējos punktos, maisījumi maziem bērniem ES ir plaši izplatīti. Šo produktu tirgus ES palielinās, un to brīva aprīte iekšējā tirgū līdz šim ir bijusi sekmīga. ES ražotājiem pieder līderpozīcijas pasaules mērogā, tādēļ jāpiebilst, ka *Codex Alimentarius* pašlaik tiek veiktas izmaiņas *STAN 156-1987*³⁰, iekļaujot tajā arī grozītus noteikumus par maisījumiem maziem bērniem.

No uztura viedokļa, maisījumi maziem bērniem nav neaizstājami, taču tie ir viens no līdzekļiem, kā palielināt noteiktu uzturvielu uzņemamās devas, kas var būt nepietiekamas dažiem maziem bērniem ES. ES netiek ziņots ne par vienu nekaitīguma problēmu attiecībā uz maisījumiem maziem bērniem, un dažādu uzturvielu saturs šajos produktos parasti iekļaujas atļauto koncentrāciju robežās, kas noteiktas papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem. Tomēr daži maisījumi maziem bērniem var saturēt vielas (piemēram, cukurus vai aromātvielas) apjomos, kas parasti nav ieteicami maziem bērniem (ņemot vērā cukuru patēriņa nozīmi aptaukošanās attīstībā vai cukuru vai aromātvielu ietekmi uz mazo bērnu garšas attīstību). Citos maisījumos var trūkt uzturvielu, ko EFSA atzinusi par tādām, kuru uzņemamās devas var būt maziem bērniem neatbilstošas vai kuras var saturēt uzturvielas, attiecībā uz ko šāda riska nav.

Šīs problēmas var risināt, izveidojot ES līmeņa pārtikas reglamentācijas sistēmu. Piemēram, šiem produktiem jāpievieno uzturvērtības norādes saskaņā ar Regulas

²⁷ 1978. gada 30. marta Rīkojums par noteikumiem par diētiskiem pārtikas produktiem uz piena bāzes, OV 24.5.1978., NC 4070.–4075. lpp.

²⁸ EFSA (2013).

²⁹ EFSA (2014).

³⁰ *Codex Alimentarius*, Standarta kodekss papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem – *Codex Stan 156-1987*.

(ES) Nr. 1169/2011 noteikumiem. Turklāt produktam var pievienot norādes tikai saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1924/2006 noteikumiem. Šajā gadījumā Regulas (EK) Nr. 1924/2006 10. panta 3. punkts paredz, ka atsaucis uz produkta vispārēju labvēlīgu ietekmi uz labu vispārējo veselību (tajās var iekļaut arī norādes par produkta piemērotību maziem bērniem) var izdarīt tikai kopā ar īpašu veselīguma norādi (piemēram, "*kalcijs un vitamīns D ir nepieciešams, lai bērna kauli normāli augtu un attīstītos*"). Turklāt Regulas (EK) Nr. 1924/2006 4. pantu var izmantot, lai uzturvērtības aprakstā izvirzītu nosacījumus, kuriem jāatbilst maisījumiem maziem bērniem, lai šīs norādes varētu iekļaut (tādējādi nodrošinot atbilstošu sastāvu maisījumiem ar norādēm). Tomēr Regulas (EK) Nr. 1924/2006 4. pantu vēl nepiemēro.

Maisījumu maziem bērniem mārketingu dažkārt var uzskatīt par maldinošu, kad tas rada nepamatotas šaubas par parasto pārtikas produktu uzturvērtības pietiekamību (piemēram, norāde "*satur 40 reizes vairāk dzelzs nekā govju piens*", ja netiek atzīts, ka govju pienā būtu dzelzs). Tomēr no juridiskā viedokļa tā būtu attiecīgo ES tiesību aktu noteikumu kļūdaina piemērošana (piemēram, Regulas (EK) Nr. 1924/2006 3. pants aizliedz norādes, kas rada šaubas par citu pārtikas produktu uzturvērtības pietiekamību).

No 2016. gada 20. jūlija visi tie maisījumi maziem bērniem, kas atrodas ES tirgū, tiks klasificēti vienādi (kā parasti pārtikas produkti, kas bagātināti ar noteiktām uzturvielām), un tiem būs jāatbilst attiecīgiem spēkā esošiem horizontālajiem noteikumiem ES tiesību aktos pārtikas jomā.

Kaut arī nav gaidāmas nekādas pārmaiņas tajās dalībvalstīs, kas pašlaik klasificē maisījumus maziem bērniem kā pārtiku parastai lietošanai, jau tagad var paredzēt noteiktas izmaiņas pārējās 17 dalībvalstīs, pamatojoties uz šobrīd pieejamo informāciju.

Piemēram, var gaidīt, ka Direktīvas 2009/39/EK atcelšana atvērs pieeju tirgum, novēršot diētiskās pārtikas "īpašo statusu" un atceļot vispārīgās sastāva prasības un pašreizējo paziņošanas procedūru, ko piemēro diētiskai pārtikai. Teorētiski tas var palielināt konkurenci un paplašināt produktu piedāvājumu, pozitīvi ietekmējot cenas. Kaut arī lielāka konkurence var apgrūtināt iespēju maisījumu maziem bērniem ražotājiem saņemt atlīdzību par ieguldījumiem, tirgus atvēršana palielinātu vispārīgās pārtikas nozares konkurētspēju un mazinātu tirgus traucējumus. Palielinātos juridiskā noteiktība (visi produkti tiktu vienādi klasificēti visā ES), vienkāršotos juridiskā sistēma un samazinātos administratīvais slogs uzņēmumiem (piemēram, atceļot paziņošanas procedūru diētiskajai pārtikai, ar nosacījumu, ka dalībvalstis nepieprasīs paziņot bagātinātos pārtikas produktus).

Var gaidīt, ka nedaudz palielināsies piedāvājuma nomaiņas un pārmarķēšanas izmaksas (piemēram, lai produkti, kas pašlaik klasificēti kā diētiska pārtika, atbilstu Regulas (EK) Nr. 1925/2006 prasībām par vitamīniem un minerālvielām, lai pielāgotu šo produktu marķējumu, izdzēšot atsaucis uz "diētisko pārtiku" vai izpildot noteikumus par uzturvērtības norādēm, kas paredzētas Regulā (ES) Nr. 1169/2011, attiecībā uz patērētāju informēšanu par pārtiku no 2016. gada 13. decembra).

Var teikt, ka, atceļot Direktīvu 2009/39/EK un tās pamatprasību, ka produktu sastāvam un īpašībām jābūt tādām, "*lai produktus varētu izmantot paredzētajā īpašajā diētā*", ražotājiem, kas pašlaik laiž tirgū maisījumus maziem bērniem kā diētisku pārtiku, radīsies plašāka elastības iespēja, pieņemot lēmumus par šo produktu sastāvu, tādēļ minēto produktu sastāvs var kļūt neapmierinošs.

Izmaiņas tirgū pēc 2016. gada šobrīd nav iespējams pilnībā paredzēt, tādēļ šajā aprakstā varbūt netiek pilnībā ņemti vērā visi potenciāli būtiskie apstākļi. Liela daļa nenoteiktības, kas var būtiski ietekmēt turpmākās izmaiņas šajā jomā, saistās ar to, kā dalībvalstis rīkosies pēc Direktīvas 2009/39/EK atcelšanas. Jebkurā gadījumā Komisija izvērtēs visus valstu noteikumu projektus, lai pārbaudītu to atbilstību ES tiesībām.

7. DALĪBVALSTU UN IEINTERESĒTO PERSONU NOSTĀJU KOPSAVILKUMS

Apspriežoties par to, vai attiecībā uz maisījumiem maziem bērniem ir vajadzīga konkrēta rīcība ES līmenī, lielākā daļa dalībvalstu ekspertu atbalstīja jaunus pasākumus. Citiem dalībvalstu ekspertiem bija atšķirīgs viedoklis, proti, ka attiecībā uz maisījumiem maziem bērniem nav nepieciešama nekāda konkrēta rīcība, jo īpaši paužot bažas, ka papildu pasākumi nepamatoti paaugstinās to statusu, galu galā maldinot patērētājus. Šīs valstu iestādes arī uzsvēra, ka horizontālie noteikumi ES tiesību aktos pārtikas jomā spēj efektīvi regulēt minētos produktus (kā tas jau notiek desmit dalībvalstīs).

Papildu rīcību atbalstīja lielākā daļa ieinteresēto personu (gan ar rūpniecību saistītās, gan ar to nesaistītās personas).

8. SECINĀJUMI

Saskaņā ar *FSG* regulas 12. pantu šis ziņojums apskata nepieciešamību, ja tāda ir, pieņemt īpašus noteikumus par dzērieniem uz piena bāzes un citiem līdzīgiem produktiem, kas paredzēti maziem bērniem (t. i., maisījumiem maziem bērniem), attiecībā uz sastāva un marķēšanas prasībām.

Var izdarīt šādus secinājumus:

- Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (*EFSA*) 2013. gadā izdeva zinātniskus ieteikumus par maisījumiem maziem bērniem, saskaņā ar kuriem tie ir viens no līdzekļiem, kā palielināt noteiktu uzturvielu uzņemamās devas, kuras var būt nepietiekamas dažiem maziem bērniem ES. Tomēr, kā uzskatīja *EFSA*, šie produkti "*nav unikāli*" un tos "*nevar atzīt par neaizstājamiem, lai apmierinātu mazu bērnu uztura prasības*", salīdzinot ar citiem pārtikas produktiem, ko var izmantot parastā mazu bērnu uzturā;
- maisījumu maziem bērniem sastāvs ir dažāds. Tomēr dažādu uzturvielu saturs šajos produktos kopumā iekļaujas pieļaujamo koncentrāciju robežās, kas noteiktas papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem. Attiecībā uz šiem produktiem nav informācijas par kādām nekaitīguma problēmām;
- šķiet, ka ar ES tiesību aktu pārtikas jomā vispārīgās sistēmas pareizu un pilnīgu piemērošanu pietiek, lai varētu pietiekami reglamentēt maisījumu maziem bērniem sastāvu (piemēram, pārtikas piedevas, vitamīnu un minerālvielu pievienošanu vai jaunu vielu lietošanu) un informēšanu par šo produktu īpašībām (piemēram, informāciju par pārtiku, norādes par uzturvērtību un veselīgumu);
- pēc 2016. gada 20. jūlija situācija mainīsies tajās dalībvalstīs, kas pašlaik klasificē maisījumus maziem bērniem kā diētisku pārtiku, jo tiks atcelta Direktīva 2009/39/EK un tās pamatprasība, saskaņā ar kuru produktu sastāvam vai īpašībām jābūt tādām, "*lai produktus varētu izmantot paredzētajā īpašajā diētā*".

Daudzas izmaiņas pēc 2016. gada šobrīd nav iespējams paredzēt, ņemot vērā to, ka pašlaik nav konkrētas informācijas par uzņēmēju un patērētāju turpmāko pielāgošanos jaunajai juridiskajai sistēmai vai dalībvalstu reakciju valstu līmenī uz neiespējamību arī turpmāk izmantot iepriekš minēto Direktīvas 2009/39/EK noteikumu. Jebkurā gadījumā Komisija izvērtēs visus valstu noteikumu projektus, lai pārbaudītu to atbilstību ES tiesībām.